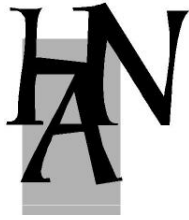

Animal farm

Stiching Heidelberg Appeal Nederland
2/4/2001

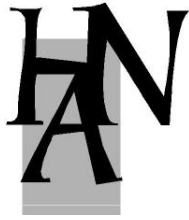
Animal farm

In een paginagrote advertentie roept de dierenbescherming om een radicale omwenteling in de veehouderij. Het moet afgelopen zijn met het massaal doordraaien van koeien als rotte tomaten als redmiddel om de verbreiding van mond- en klauwzeer te voorkomen. Applaus. De advertentie gaat verder: BSE, varkenspest en mond- en klauwzeer zijn de uitwassen van de moderne intensieve veehouderij. Het moet ook afgelopen zijn met het dieronvriendelijke karakter van de intensieve veehouderij, zegt minister Brinkhorst van landbouw. De crisis in de veehouderij biedt, zegt de dierenbescherming, een unieke mogelijkheid om af te rekenen met het verleden en radicaal over te stappen op de biologische landbouw. Voor de dieren zal de wereld er dan een stuk prettiger uit komen te zien. In de biologisch-dynamische landbouw bijvoorbeeld zijn volledige roostervloeren verboden. In potstallen krijgt een koe ruimte genoeg om haar kont te keren. Onze bio-dynamische koe staat tenminste 4 maanden per jaar in de wei en verminkingen zoals onthoornen zijn praktisch verboden. Kalveren krijgen echte moedermelk, geen kunstmelk, en runderen een gevarieerd grasdieet, inclusief kruiden die op het veld voorkomen. Een gezonde koe in een gezonde omgeving, dat is het ideaal: 'Omdat de omgeving zo sterk en direct inwerkt op het dier is licht, lucht en bewegingsvrijheid voor de dieren van het grootste belang' zegt de website van de vereniging voor bio-dynamische landbouw. Zo'n blijde en bovendien gezonde veestapel willen we allemaal wel, dus waar wachten we nog op?

Helaas voor de propaganda van dierenbescherming, maar met het bedwingen van epidemieën heeft dit alles weinig te maken. De bio-dynamische landbouw zoekt de oorzaak van ziektes vooral in de voeding en de huisvesting van het vee, maar ook zonder moderne veehouderij kunnen koeien massaal geveld worden door ziektes. Eeuwen geleden bijvoorbeeld, lang voor de moderne veehouderij zijn intrede deed, werd West-Europa getroffen door de runderpest: een ziekte die miljoenen koeien de dood in joeg. De ziekte was, net als mond- en klauwzeer, uiterst besmettelijk: vers vlees, verse mest en zelfs verse huiden brachten de besmetting over. Ook schijnbaar gezonde dieren waren verdacht, omdat na afloop van de acute ziekteverschijnselen de runderen geruime tijd infectief bleven. Men doet in de 18e eeuw wat men kan: stallen worden uitgemest, in- en exportverboden worden van kracht, hele streken worden onder quarantaine gesteld, de handel valt stil. Het haalt allemaal niets uit: de ziekte verspreidt zich van dorp naar dorp, van streek naar streek en stoort zich niet aan landgrenzen. In vele gebieden in Europa ging wel 80% of 90% van de veestapel tegen de vlakte voor de epidemie wegebde.

Bij de in de milieukringen veel geprezen "oervolkeren" ging het niet beter. Onder de Afrikaanse stammen in koloniaal Afrika, waar de runderen licht, lucht en een bewegingsvrijheid genoten waar zelfs een Nederlandse bio-dynamische koe jaloers van wordt, sloeg in de vorige eeuw de runderpest dodelijk toe: 5,5 miljoen runderen stierven onder andere resulterend in veelgeprezen 'oernatuur' in de huidige Afrikaanse natuurparken en een volledig ontwrichte samenleving. Boeren pleegden zelfmoord, liepen verdoemd in de bossen rond, de namen roepend van hun verdwenen dieren en voerden oorlogen om de overgebleven exemplaren. Onder de Masai in Oost-Afrika wordt de "Enkidaaroto" de "grote vernietiging" van 1891 nog altijd herdacht in de folklore. De sterfte onder runderen was zo groot dat door een Masai werd opgemerkt dat 'the vultures had forgotten how to fly'.

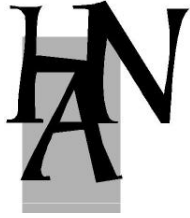
De veehouderij van de oorspronkelijke inwoner van Afrika was zondermeer extensief te noemen maar bood geen enkele bescherming tegen dergelijke besmettelijke infectieziekten. Integendeel. Extensiveren van veeteelt heeft misschien een hoge aaibaarheidsfactor maar garandeert, zoals het Afrikaanse voorbeeld laat zien, helemaal niets als het gaat om het in toom houden van epidemieën. Het is bovendien in het geval van MKZ een wel heel ongelukkig idee. Infecties kunnen zich dan nog

sneller verspreiden en zich gaan huisvesten in wildpopulaties die voor verdere verspreiding zorgen. Het is niet voor niets dat natuurgebieden in Europa worden gesloten om zo te pogen een en ander in de hand te houden voor zover dat nog mogelijk is. Daarnaast kunnen nieuwe infecties van onder andere parasitaire aard hun intrede doen als dieren buiten zijn. Daarmee komt op grote schaal de voedselveiligheid in het geding.

Toch denken wij, schuldbevuste westerlingen, dat epidemieën onder het vee te maken hebben met de 'onnatuurlijke' manier waarop wij het vee houden. De propaganda van de dierenbescherming en de milieuorganisaties heeft effect gehad: vrijwel iedere Nederlander denkt dat een leven in harmonie met de natuur mogelijk is en beter dan het leven in onze gestresste moderne samenleving. Er is de afgelopen decennia in Nederland een heel netwerk ontstaan van 'alternatieve' organisaties die groeien en bloeien vanuit die gedachte. Loop een eco-winkel binnen en tien tegen één dat de mededelingenborden volhangen met cursussen astrologie, homeopathische aanbevelingen, quasi-oosterse wijsheden en andere kwakzalverij. Het idealiseren van alles wat 'natuurlijk' is, is diep geworteld in de westerse samenleving en reikt verder terug dan onze van de troonopvolging uitgesloten bomenminnende ex-prinses. Het is ontstaan in de negentiende eeuw, bij romantische schrijvers zoals de door de Vereniging Milieudefensie hooggeprezen Amerikaan Henry Thoreau die in zijn boek *Walden* in 1845 als één der eersten de natuur meer wijsheid toedichtte dan de mens (en vervolgens op 45-jarige leeftijd stierf aan TBC). Eén van 's Neerlands grootste dichters, Frederik van Eeden, heeft Thoreau nog proberen na te volgen in zijn commune *Walden* (die overigens snel aan naijver te gronde ging). Het ophemelen van de 'natuurlijke' landbouw is ook sterk geïnspireerd door het antroposofische warhoofd Rudolf Steiner die onder andere van mening was dat wij in het rood van de roos de magnetische kracht van de planeet Mars werkzaam zien. De man was, zoals vele 'grote geesten' in de milieubeweging, een echte doemdenker. Steiner was namelijk van mening dat planten door het gebruik van kunstmest zouden degenereren en voorspelde in 1924 dat daarom de mensheid nog maar enkele decennia te gaan had. Zoals de meeste doemdenkers kreeg hij ongelijk: terwijl wereldwijd de opbrengsten per hectare stijgen en de mensheid zich beter en veiliger kan voeden dan ooit, liggen juist op de bio-dynamische bedrijven de opbrengsten per hectare lager. Niet hoopgevend als daarmee de wereldbevolking gevoed moet worden, de politieke wenselijkheid ten spijt dat er minder vlees geconsumeerd zou moeten worden. Je kunt een encyclopedie volschrijven met natuurfilosofen en kunstenaars die, doorgaans zonder veel praktische kennis van zaken, het 'leven op het land' en een leven 'in harmonie met de natuur' hebben geïdealiseerd. Het gebeurt in streekromans, in schilderijen van de Haagse School, in de dichtkunst van de tachtigers en bij de "groene" priester en oud europarlementariër Herman Verbeek. Het levert diepe gedachten, mooie proza en poëzie op, en schitterende schilderijen daar niet van, maar met de werkelijkheid van de landbouw en veehouderij heeft het allemaal weinig te maken.

Ondertussen eist die idealisering van de natuur in de landbouw wel zijn tol. In de akkerbouw blijken biologisch geteelde aardappelen net zo gevoelig voor de beruchte 'aardappelziekte' (*Phytophthora infestans*) als aardappels geteeld onder reguliere condities, dat wil zeggen met gebruik van bestrijdingsmiddelen. De harmonie met de omgeving ten spijt, micro-organismen trekken zich nu eenmaal niets aan van een 'andere kijk' op de werkelijkheid. Menig bio-boer heeft al besloten aardappels uit zijn vruchtwisseling te schrappen. Tot enige opluchting van de reguliere collega's die in ieder geval een mogelijke infectiebron minder in hun buurt hebben. Nog schrijnender is de situatie in Denemarken. Daar worden antibiotica 'uit voorzorg' geweerd uit het varkensvoer met als gevolg dat de biggen daar nu kapot gaan aan salmonella-infecties. Over diervriendelijkheid gesproken.

De huidige MKZ crisis is een zelfgekozen commercieel risico dat niets van doen heeft met de wijze waarop veehouderij tegenwoordig wordt bedreven. Geld dat gependeed zou kunnen worden aan onderzoek voor de ontwikkeling van een synthetisch (marker)vaccin -de eerste stappen in de goede richting zijn reeds gezet door de groep van prof. Dr. Rob Meloen die als eerste in de wereld een synthetische vaccin heeft ontwikkeld (tegen het Canine Parvo virus)- is in wezen ingeruild voor een crisismanagementbudget. Het non-vaccinatiebeleid is een ontkenning van historische, epidemiologische en virologische kennis en daarmee bij uitstek dieronvriendelijk, commerciële overwegingen ten spijt. Bovendien was het non-vaccinatiebeleid onder andere gebaseerd op de oude politieke tegenstelling Oost-West waardoor im- en export over de Oost-Europese grenzen een beperkte omvang had. Vee uit gebieden waar MKZ endemisch voorkomt kon zo beperkt blijven. Die situatie is de afgelopen tien jaar verandert. Een cordon principe dat als uitgangspunt moet worden genomen om MKZ buiten de Europese deuren te houden is volledig achterhaald. Het publiek wordt dus niet opgezaald met beelden die het gevolg zijn van de moderniteit, zoals natuur en milieuorganisaties ons doen willen geloven, maar met een beleidslijn die willens en wetens wetenschappelijke verworvenheden ondergeschikt maakt aan commerciële overwegingen.

Dat de dierenbescherming de Nederlandse veestapel beter wil huisvesten is prima. Maar met het bestrijden van epidemieën heeft dat niet veel te maken. Wie verwacht dat onder een 'alternatief' regime de veeziektes de wereld uit zijn, is net zo naïef als wie denkt dat met het afschaffen van de eigendom een betere klasselozen maatschappij ontstaat. Sterker: met een dergelijke manier van denken worden risico's geïntroduceerd die zowel dierwelzijn en -gezondheid als voedselveiligheid op het spel zetten. Ziektes onder dieren laten zich niet bestrijden met 'groene romantiek' maar wel met moderne vaccins.

Dr. S.W. Verstegen (milieuhistoricus, VU Amsterdam)

Dr. J.C. Hanekamp (HAN)

Prof. Dr. R.H. Meloen (Universiteit Utrecht)